

gloriosament», An. Canals (*Scipió, NCL.*, 49).

Terminat m. 'terme jurisdiccional d'un castell' (b. ll. *castellum terminatum*): «els sarraïns de tot lo regne --- desepararen les viles --- e muntaren-se'n estar --- als peus dels murs dels casteyls, cascuns segons lo termenat d'on eren», Desclot (*NCL. III*, 15.17). Avui és viu en el Cardener, en l'acc. 'el termenal, la partió', o bé 'el total de la línia de circumvallació d'un terme': «el *termenat* el formen els punts següents ---» Odèn (1962); «Linya fa *tərmənát* amb Sorba» (Baix Navès); tal lloc és al *termenat* de tal terme, Clariana, Ladurs-Castellar; 'fita': «El Pi de les Debaneres és un *tərmənát*» Castellar de la Ribera (1964). *Terminador*, *terminadament*, *termenament*. Rarament *atermenar* (*DTto. 1647*). *Contraterme. Fora-terme*.

MOTS SAVIS: *Terminar* [Lacavalleria]. +*Terminable* (-*abla*, Aversó, 205.20); *terminació*: «l'accent principal de cascuna d'aquestes diccions està en la penúltima sil·laba, e aquestes lletres fan lur *terminació* en -*ia*: Santa Maria, dia ---», Aversó (*Torc. II*, § 194, p. 77.29); Lacav., Belv. etc. *Terminal* [Lab.]. *Terminador* [Lab.]. *Terminant* [Belv.]; *terminantment*; *terminatiu*. El que usà Llull és *termenació* (*Li. Demostr.*, 28 etc.).

Termini, format en b. ll. *terminium* segons el model de *exterminium*, és comú al territori català amb alguna zona occitana, i originàriament amb els mateixos sentits que *terme*, en particular el de 'termenal', p. ex. *Terminium d'Aygalcaut* a. 1334, a l'Aude (Sabarthès, *Dict. Top.*, s. v. *Aiguescaudes*); i ja en docs. de 1164 i 1179 del Roergue designant un termini de temps (Brunel, *Anc. Chartes L. Prov. Suppl.*, 372, 373, 432) o terme d'espai (435); rar de tota manera fora del domini català, al qual es deu referir Du C., quan diu que *terminium* es troba «passim in veteribus chartis», però no en cita cap testimoni (només un *terminia* fem. sing. en una Lex Mosaica) i manca en *CGL* i en el gloss. del ll. tardà de Forcellini.

Acc. principal: 'terme cronològic, dia fixat, ajornament': «--- lo rey de Fransa jac e malavajà --- e entrant En Felip, fill seu major, e los consellers seus qui eran romanos --- trametéran a dir --- a'N Ramon Folch que, pus los *terminis* éran passats tots que havian emprès ab ell --- que retés a ells la ciutat de Gerona, segons les covinensses ---» (fets de nov. 1285), Desclot (§ 167, *NCL. v*, 126.4); figura en Aversó (*Torc.*, 1094.5); «se-n tornà --- a París, e açò féu ans del *termini* per ell pres», *Decam. II* (*NCL. XVII*, 160.18), traduint «avantí il *termine* pres» (ed. 1961, 147.10); «conexent que lo *termini* de la sua senyoria era finit», ib. *III*, § 10, 219 (trad. *termine*).

Menys normalment expressà també el sentit de 'límits, frontera': «Moysès dix-los: siats tots aparellats al terç dia, com nostro Sr. devellarà davant totes les gents sobre lo munt de Sinaí; e asenylarà *terminis* al poble en torn del munt, e dir-los-ha: ---gardats que no pujets al munt ni toquets los seus *tərmens*, que tots aquells --- seran morts», «N. sr. apellà Moysès --- e quant fo sus, dix-li --- ---Castigue-ls que no passen los *terminis* --- posa *terminis* --- no passen los *termi-*

nis ---», «foren governats de aquell menjar --- fins que foren al *termini* de Canaan», Serra, *Gènesi*, 78, 79.75.

En pl.: 'estat de coses': «estant en aquest *termini* la nostra ciutat casi buida d'habitadors», «fort desarre-glat apetit, per negun *termini* no 'm lexava estar content», *Decam. I* (*NCL. I*, 48, 28). Registrat pels diccs. des del *DTto. 1647*: «*termini* o fi: terminus, modus, --- T. o modo: ratio, *termini* o estandart del cos: meta, terminus»; «*termini*: plaso, terme». No deixà mai de ser usual, i reforçat en l'ús quotidià des de la creació de premsa catalana, ha aconseguit des de primers de segle eliminar l'intolerable castellanisme *plaç* o *plazo*. És mot comú amb l'oc. ant. *termini*: «pel dous *termini* novelh», Marcabré ['la primavera', Appel, *Chr.*, 61.12]; 'moment, temps, termini', *per totz terminis, Crozada* (Appel, 7.310); també en Ventadorn, Peire d'Alvernhe i d'altres (Rayn. v, 348), possiblement un fr. ant. *termine*, i gall. un *teremiño de tempo* (Sarmiento).

Cpr.: *Terminologia* [1868, *SLitCosta*]; *terminològic. Terminologia anatòmica*. Transcripció com a curiós per al lexicògraf, i àdhuc instructiu, un passatge humorístic, on NOller posa un enfilall de termes rústics, d'aplicació anatòmica figurada: «El *médico cirujano*, que visitant pàgesos, malentén llur sentit: ---Veiam, mestressa, què us fa mal? ---No ho sé: la *perdiu* ---. ---Ah! va! menjar *perdiu* ---. ---Un pastor em deia: ---Vegi la *freixura*. ---Que sou *carnisser*? ---. ---Un moliner es planyia de tenir els *corròns* espatllats. ---Home, no hi penseu ara, en el molí ---. --- El pagès del mas veí suposava que se li havia trencat el *clivillà*. ---Del carro? --- Aquella anatomia estranya, composta de *rosaris*, *claus*, *barres*, *posts*, *bigues*, *cassoletes*, *nous*, *frontisses*, *corròns*, *closques*, *clivilles*, ---*palpissos*, *tendrums*, *freixures* ---: una taula de la Boqueria, i una parada dels Encants, al mateix temps!» (*O. C. x*, 213.13f. i ss.).

Determinar, pres del ll. *determinare* 'posar límit', 'acabar, resoldre, decidir', -*menar*: en forma antiga mig-popularitzada: «lo bisbe no volc *determenar* les qüestions» 'decidir-les', *Blanq. II*, 127.6; «que ells hi pensassen mils --- car a ell paria que mellor fos l'anar, e qu'el no-ls atorgave pas, ni *determenava*, encara, que no-y anàs» a. 1318 (Finke, *Acta Ar. III*, 364). 'Acabar': «Salamó, en lo libre *Eclesiastes* --- en la fi --- quasi *determenant*, hi ajusta: ---Tro que sia tornada la pols en la sua terra, d'on era», *BMetge (Somni I)*, 21.13).

'Decidir': «ladoncs mon adversari volgué replicar, e la Verge Maria ---: ---La qüestió que aci-s mena sobre lo fet del cisma ja és *determenada*, mas no-s pot ací publicar a present», id. (II, 74.28); «Lo rey li respòs semblants paraules: ---Ricart, negun bon jutge no pot bé res *determenar*, si no ou primer les parts; per què, no-s pot fer si Tirant no-y és present»; «E significa la senyoria vostra com, per lo consell, han *determenat* que demà o l'altre vos serà tramesa una letra de batalla», JoMartorell (*Ag. I*, 373; i, 201).

Després de la fi de l'E. Mitjana es va anar generalitzant la forma enterament culta *determinar*, ja en Busa-N. etc.; «lo senyor Abbat volia terços de les ter-